

การทำปุ๋ยน้ำหมักจากหอยเชอรี่

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจัง จังหวัดน่าน

เกษตรกรส่วนใหญ่ในตำบลเมืองจังประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลือง และลิ้นจี่ แต่ต้องประสบปัญหาการแพร่ระบาดของหอยเชอรี่ที่เข้ามาทำลายพืชผลทางการเกษตรเป็นจำนวนมากทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวนาปีและชาวนาปรัง ทำให้เกษตรกรต้องใช้สารเคมีเพื่อกำจัดหอยเชอรี่เพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและลำน้ำน่าน ซึ่งเป็นแหล่งน้ำสำคัญของตำบล และส่งผลกระทบต่อการทำลายพันธุ์ปลาในลำน้ำน่านให้ลดน้อยลง ความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของหอยเชอรี่และการใช้สารเคมีเพื่อกำจัดหอยเชอรี่ของเกษตรกร จึงเป็นสิ่งที่ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจัง เห็นควรเร่งดำเนินการ

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2546

กิ่งอำเภอ : ภูเพียง
จังหวัด : น่าน

ประชากร : 6,322 คน

พื้นที่ : 80 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

วิถีใหม่

ปี 2545 อบต.เมืองจัง จึงจัดโครงการ "การทำปุ๋ยน้ำหมักจากหอยเชอรี่" ซึ่งเป็นการนำหอยเชอรี่มาผลิตเป็นปุ๋ยน้ำหมักสำหรับพืช เพื่อแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดและเข้ามาทำลายพืชผลทางการเกษตรและการใช้สารเคมีกำจัดหอยเชอรี่ของเกษตรกร ซึ่งส่งผลกระทบต่อลำน้ำน่าน ตลอดจนพันธุ์ปลาและพืชในลำน้ำ รวมทั้งสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของตำบลด้วย

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

1. จัดอบรมการทำปุ๋ยน้ำหมักจากหอยเชอรี่ให้กับตัวแทนเกษตรกรในตำบล จำนวน 180 คน โดยคัดเลือกจากชาวบ้านแต่ละหมู่บ้าน ละ 18 - 20 คน โดยวิทยากรจากศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเมืองจัง
2. จัดซื้อเครื่องบดอาหารสัตว์ 1 เครื่อง และเครื่องปั่นหอยเชอรี่ 1 เครื่อง เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำปุ๋ยน้ำหมักจากหอยเชอรี่ให้แก่ชาวบ้าน โดยคิดค่าปั่นหอยเชอรี่ กิโลกรัมละ 50 สตางค์
3. รับซื้อหอยเชอรี่จากชาวบ้านราคากิโลกรัมละ 1 - 2 บาท เพื่อนำมาทำเป็นปุ๋ยน้ำหมักจำหน่ายแก่ชาวบ้าน โดยใช้หอยเชอรี่ถึง 300 - 500 กิโลกรัม / ปี ในการผลิตปุ๋ยน้ำหมัก 150 ลิตร / ปี และจำหน่ายในราคา 30 บาท ต่อขวดขนาด 750 ซีซี
4. ชาวบ้านในตำบลเมืองจังสามารถทำปุ๋ยน้ำหมักจากหอยเชอรี่เพื่อใช้ภายในครัวเรือน ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมีมาใช้ได้ถึง 200 บาท / ครัวเรือน / ปี และมีบางส่วนที่นำหอยเชอรี่ไปทำเป็นอาหารเสริมให้แก่สัตว์ เช่น อาหารเป็ด ไก่ ปลาและสุกร

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่าย/การลงทุน

- งบประมาณของ อบต.เมืองจัง เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายดังนี้
 - ค่าอาหารสำหรับเกษตรกรที่เข้ารับการอบรม 180 ราย
 - ค่าป้ายฝึกอบรม จำนวน 500 บาท งบประมาณของ อบต.
 - ค่าเครื่องปั่นหอยเชอรี่ 1 เครื่อง จำนวน 39,000 บาท
 - ค่าสายไฟ ขนาด 2.5 โวลท์ 30 เมตร จำนวน 300 บาท
 - ถังพลาสติก ขนาด 132 ลิตร จำนวน 1,350 บาท
 - กะละมัง 4 ใบ จำนวน 240 บาท
 - ถังน้ำ 4 ใบ จำนวน 200 บาท
 - เชื้อ อี เอ็ม 9 ลิตร จำนวน 630 บาท
 - กากน้ำตาล ขนาด 30 กิโลกรัม จำนวน 3,780 บาท
- งบประมาณของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเมืองจัง จำนวน 30,000 บาท เพื่อสมทบการดำเนินโครงการ

อุปกรณ์/เครื่องมือ

1. เครื่องปั่นหอยเชอรี่ 1 เครื่อง
2. ถังพลาสติก จำนวน 3 ถัง
3. กะละมัง จำนวน 4 ใบ
4. ถังน้ำ จำนวน 4 ใบ
5. เชื้อ อี เอ็ม
6. กากน้ำตาล

บุคลากร

1. วิทยากรอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านเกี่ยวกับการทำปุ๋ยน้ำหมักและอาหารสัตว์จากหอยเชอรี่ จำนวน 3 คน 1 วัน
2. เจ้าหน้าที่ของศูนย์ถ่ายทอดฯ ทำหน้าที่ให้บริการปั่นหอยเชอรี่ให้แก่ชาวบ้าน
3. เจ้าหน้าที่ของศูนย์ถ่ายทอดฯ ทำหน้าที่ทำปุ๋ยน้ำหมักจากหอยเชอรี่เพื่อจำหน่ายให้แก่ชาวบ้าน

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
ต้นปี 2545	อบต. พบปัญหาการแพร่ระบาดของหอยเชอรี่เข้ามาทำลายพืชผลทางการเกษตรของชาวบ้าน	อบต.
2545	ปลัด อบต. ขอ คำ ป ร ิ ก ษ า จาก ศูนย์ ถ่า ย ท อ ด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเมืองจัง เพื่อแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของหอยเชอรี่ให้แก่ชาวบ้าน โดยได้ข้อสรุปว่าควรแก้ปัญหาด้วยการนำหอยเชอรี่มาทำปุ๋ยน้ำหมัก	ปลัด อบต.
2545	ปลัด อบต. นำเสนอแนวทางแก้ปัญหาที่ได้รับมาจากศูนย์ถ่ายทอดฯ แก่สภา อบต. โดยสภา อบต. เห็นด้วยกับแนวทางแก้ปัญหา	ปลัด อบต. / สภา อบต.
2545	ปลัด อบต. เขียนโครงการ และนำเสนอของงบประมาณต่อสภา อบต. โดยสภา อบต. ให้การอนุมัติโครงการ	ปลัด อบต. / สภา อบต.
2545	อบต. ประสานไปยังกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อขอของบประมาณสนับสนุนการดำเนินโครงการทำปุ๋ยน้ำหมักจากหอยเชอรี่	อบต.
2545	จัดซื้อเครื่องปั่นหอยเชอรี่และเครื่องบดอาหารสัตว์ โดยนำมาติดตั้งที่ศูนย์ถ่ายทอดฯ ณ ที่ทำการ อบต. เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ชาวบ้านที่ต้องการทำปุ๋ยน้ำหมัก	อบต.

วัน เดือน ปี	กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
2545	ประสานไปยังสำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน เพื่อขอการสนับสนุนด้านวิทยากรในการอบรมวิธีการทำปุ๋ยน้ำหมักให้แก่ชาวบ้านตำบลเมืองจั่ง	อบต.
2545	ประสานไปยังกลุ่มผู้นำในชุมชนให้ช่วยประชาสัมพันธ์โครงการและให้จัดส่งตัวแทนชาวบ้านหมู่ละประมาณ 18 – 20 คน มาเข้ารับการอบรมวิธีการทำปุ๋ยน้ำหมักจากหอยเชอรี่	อบต.
สิงหาคม 2545	จัดอบรมวิธีการทำปุ๋ยน้ำหมักจากหอยเชอรี่ให้แก่ชาวบ้านจำนวน 180 คน โดยวิทยากรจากศูนย์ถ่ายทอดฯ และสำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน ณ ศูนย์ถ่ายทอดฯ ที่ทำการ อบต.เมืองจั่ง	ศูนย์ถ่ายทอดฯ สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน
2545	ศูนย์ถ่ายทอดฯ รับปันหอยเชอรี่ให้แก่ชาวบ้านที่จะนำหอยเชอรี่ไปทำปุ๋ยน้ำหมัก และบดหอยเชอรี่เป็นอาหารสัตว์ เพื่อใช้ภายในครัวเรือน	ศูนย์ถ่ายทอดฯ
2545	ชาวบ้านผลิตปุ๋ยน้ำหมักจากหอยเชอรี่ เพื่อใช้ภายในครัวเรือน ซึ่งสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมีของชาวบ้านได้	ชาวบ้านตำบลเมืองจั่ง
2545	ศูนย์ถ่ายทอดฯ ดำเนินการผลิตปุ๋ยน้ำหมักจำหน่ายให้แก่ชาวบ้าน	อบต.
2545	สรุปผลการดำเนินโครงการ	อบต.

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

-- หน่วยงาน/องค์กร-- -- บทบาทความร่วมมือ --

ศูน ย์ ถ่า ย ท อ ด เทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบลเมืองจั่ง สนับสนุนด้านวิทยากรในการอบรมความรู้การทำปุ๋ยน้ำหมักและอาหารสัตว์ให้แก่ชาวบ้าน รวมทั้งการผลิตปุ๋ยน้ำหมักจากหอยเชอรี่จำหน่ายให้แก่ชาวบ้าน

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานโครงการผ่านศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเมืองจั่ง

ส่ า นั ก ง า น เกษตร จังหวัดน่าน สนับสนุนด้านวิทยากรในการอบรมความรู้การทำปุ๋ยน้ำหมักและอาหารสัตว์ให้แก่ชาวบ้าน

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. การแพร่ระบาดของและการเข้ามาทำลายพืชผลทางการเกษตรของหอยเชอรี่ ทำให้ชาวบ้านต้องใช้สารเคมีเพื่อกำจัดหอยเชอรี่ ซึ่งส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนและลำน้ำน่าน อันเป็นแหล่งน้ำสำคัญของตำบล นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อการทำลายพันธุ์ปลาและพืชในลำน้ำน่าน

หลังการดำเนินการ

1. สามารถลดปัญหาการแพร่ระบาดของและการทำลายพืชผลทางการเกษตรของหอยเชอรี่ให้ชาวบ้านได้ถึง 35% โดยวิธีการดังนี้

- ชาวบ้านนำหอยเชอรี่ไปทำปุ๋ยน้ำหมักและอาหารสัตว์เพิ่มมากขึ้น
 - ชาวบ้านเก็บหอยเชอรี่ไปจำหน่ายให้แก่ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเมืองจันท์ เพื่อนำไปทำปุ๋ยน้ำหมักจำหน่ายให้แก่เกษตรกรต่อไป
 - ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเมืองจันท์ สามารถผลิตปุ๋ยน้ำหมักได้ปีละ 150 ลิตร โดยใช้หอยเชอรี่ที่รับซื้อมาจากชาวบ้านประมาณ 300 – 500 กิโลกรัม โดยจำหน่ายให้แก่ชาวบ้านในราคาขวดละ 30 บาท ต่อปริมาณ 750 ซีซี
2. ชาวบ้านสามารถลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมีปีละประมาณ 200 บาท / ครัวเรือน โดยหันมาใช้ปุ๋ยน้ำหมักจากหอยเชอรี่เพิ่มมากขึ้น
 3. สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชนดีขึ้นและไม่มีสารตกค้างในพืชผลทางการเกษตรของเกษตรกร เนื่องจากสามารถลดการใช้สารเคมีเพื่อกำจัดหอยเชอรี่ของชาวบ้าน

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
1. ชาวบ้านประสบปัญหาเรื่องกากน้ำตาลไม่มีจำหน่ายตามท้องตลาดทั่วไป ต้องสั่งซื้อผ่านทางสำนักงานเกษตรจังหวัดหรือไปซื้อถึงโรงงานน้ำตาลเอง ทำให้ชาวบ้านประสบปัญหายุ่งยากในการทำปุ๋ยหมัก ส่งผลให้ชาวบ้านไม่ค่อยนิยมทำปุ๋ยน้ำหมักจากหอยเชอรี่	1. ศูนย์ถ่ายทอดฯ ดำเนินการประสานกับทางเกษตรจังหวัดเพื่อให้เกษตรกรมีโอกาสได้ซื้อกากน้ำตาลได้ง่ายและราคาถูกกว่าที่เป็นอยู่ 2. ศูนย์ถ่ายทอดฯ จัดจำหน่ายกากน้ำตาลให้แก่เกษตรกรในราคาถูก
2. ชาวบ้านไม่ค่อยนิยมทำปุ๋ยน้ำหมักจากหอยเชอรี่ เนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องที่มีขั้นตอนยุ่งยากและใช้เวลานาน จึงมักนิยมมาซื้อปุ๋ยน้ำหมักจากทางศูนย์ถ่ายทอดฯ เป็นส่วนใหญ่	2. พยายามส่งเสริมให้มีเกษตรกรต้นแบบที่สามารถดำเนินการทำปุ๋ยได้เองที่บ้าน ที่สามารถทำได้ดีและได้ผลดี และให้เกษตรกรคนอื่นดูเป็นแบบอย่าง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

การเข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการทำปุ๋ยน้ำหมักจากหอยเชอรี่ของชาวบ้านตำบลเมืองจันท์ โดยการหันมาผลิตปุ๋ยน้ำหมักหรืออาหารสัตว์จากหอยเชอรี่ รวมทั้งการหันมาเก็บหอยเชอรี่และนำมาขายให้แก่ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเมืองจันท์ เพื่อนำไปทำปุ๋ยน้ำหมักจำหน่ายให้แก่ชาวบ้าน ช่วยลดปัญหาการแพร่ระบาดและการทำลายพืชผลทางการเกษตรของปุ๋ยเชอรี่ในพื้นที่ทางการเกษตรของชาวบ้านได้สำเร็จ

บทเรียนที่ได้รับ

หากวิถีใหม่ที่นำมาปฏิบัติเป็นทางเลือกที่มีขั้นตอนยุ่งยาก เช่น การหมักหอยเชอรี่เพื่อทำเป็นปุ๋ย แม้ว่าจะเป็นโครงการที่มีประโยชน์และปลอดภัยกว่าปุ๋ยเคมี แต่เกษตรกรส่วนหนึ่งอาจจะยังเคยชินที่จะใช้สารเคมีที่ง่ายดายเป็นการใช้มากกว่า การปรับเปลี่ยนทัศนคติและการสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยการผลิตซ้ำ (ต่อยำบออย่า ทั้งโดยเกษตรกรต้นแบบ การอบรมและสาธิต) จึงเป็นเรื่องสำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและความเคยชินแต่เดิม

ความเป็นไปได้ในการถ่ายทอดประสบการณ์

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่นำวิถีใหม่นี้ไปปฏิบัติควรต้องคำนึงถึงเงื่อนไขเรื่องแหล่งวัตถุดิบที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานที่ซื้อกากน้ำตาล สถานที่หมักปุ๋ยและระบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม หากที่จะ

จำหน่ายให้แพร่หลายนอกพื้นที่ชุมชนด้วย

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นางสาวสิริญา จินะแปง
ตำแหน่ง : ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจัง
ที่อยู่ : 239 หมู่ที่ 8 ตำบลเมืองจัง กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน
โทรศัพท์ : (054) 783-093

ชื่อ-นามสกุล : นายสมชาย สมใจ
ตำแหน่ง : ผู้อำนวยการ
หน่วยงาน : ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเมืองจัง
ที่อยู่ : 239 หมู่ที่ 8 ตำบลเมืองจัง กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน
โทรศัพท์ : (054) 783-093

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีใหม่ : พ.ศ. 2545

ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	239 หมู่ที่ 8 ตำบลเมืองจันท์ กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน 55000
ขนาดพื้นที่	80 ตารางกิโลเมตร
งบประมาณรายจ่าย	3,395,289 บาท (ปีงบประมาณ 2544)
งบประมาณรายได้	4,830,884 บาท (ปีงบประมาณ 2544)
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	6 คน 3 คน พนักงานท้องถิ่น 3 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	6,299 คน
จำนวนครัวเรือน	1,504 ครัวเรือน
ประชากรแฝง	30 คน
รายได้เฉลี่ยประชากร	31,979 บาท
ลักษณะของเมืองและวิถีชีวิตชุมชน	ประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลเมืองจันท์ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ข้าวโพด ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ข้าว ผลไม้ที่ขึ้นชื่อและสร้างรายได้ให้ตำบลเมืองจันท์มากที่สุดคือลิ้นจี่ ซึ่งสามารถทำรายได้ให้แก่เกษตรกรประมาณครัวเรือนละ 10,000 – 50,000 บาท/ปี ส่วนใหญ่จะปลูกพืชสลับกันตลอดทั้งปี โดยไม่ให้นิน้างเปล่า เช่น ปลูกข้าวเสร็จก็ตามด้วยปลูกถั่วเหลือง สร้างรายได้ตลอดทั้งปี โดยมีอบต.เมืองจันท์และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลเมืองจันท์คอยให้ความรู้ด้านการเกษตรและจัดหาวิทยากรที่ชำนาญด้านการเกษตรมาให้ความรู้ นอกจากนี้ อบต.เมืองจันท์ ยังสนับสนุนงบประมาณด้านต่างๆ ในการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน สถานที่ท่องเที่ยว ตำบลเมืองจันท์มีแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลา ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 และแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลาน้ำจืด หมู่ที่ 3 ซึ่งได้จัดที่พักอาศัยแบบโฮมสเตย์ สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการที่พักอาศัย ซึ่งจะมีนักท่องเที่ยวมากในช่วงเทศกาล เช่น ปีใหม่ ถูหนาว สำหรับด้านการคมนาคมมีถนนลาดยางและถนนคอนกรีตเป็นส่วนใหญ่ทำให้เดินทางได้สะดวกสบาย ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่คือ แหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลาในแหล่งน้ำธรรมชาติและป่าธรรมชาติ ที่หมู่ 1, 3, 5 และ 9